DERS KUTUSU
DERSKUTUSU.COM

ÇALIŞMA KÂĞIDI CEVAPLI

6. Sınıf · Sosyal Bilgiler · 8. Hafta

Ad Soyad: _____
Sınıf / No: _____
Tarih: _____

Ülkemizin Doğal ve Beşerî Çevre Özellikleri Arasındaki İlişki

SB.6.2.2. Ülkemizin doğal çevre özelliklerini (yeryüzü şekilleri, iklim tipleri, su kaynakları, bitki örtüsü) ve beşerî çevre unsurlarını belirler. · Doğal çevre özelliklerinin nüfus dağılışı, yerleşme dokusu, kırsal konut tipleri, tarım, hayvancılık, ulaşım ve turizm üzerindeki etkilerini çözümler. · İnsanların ihtiyaçları doğrultusunda köprü, tünel, baraj ve sulama projeleriyle doğal çevreyi nasıl şekillendirdiğini sürdürülebilirlik açısından değerlendirir.

HATIRLAYALIM

- Doğada kendiliğinden var olan dağlar, ovalar, platolar, akarsular, iklim ve bitki örtüsü doğal çevreyi; insanların inşa ettiği ev, şehir, fabrika, yol, köprü, tünel ve barajlar beşerî çevreyi oluşturur.
- Karadeniz ikliminde (her mevsim yağışlı, orman örtüsü) çay ve fındık tarımı, dik çatılı ahşap konutlar ile engebeli arazi ve bol su nedeniyle dağınık yerleşme görülür.
- Akdeniz ikliminde (maki örtüsü) zeytin, turunçgil, kış ılıklığıyla seracılık, yaz turizmi ve taş evler; Karasal iklimde (bozkır örtüsü, düz arazi, az su) tahıl tarımı, küçükbaş hayvancılık, kerpiç evler ve toplu yerleşme yaygındır.
- Çukurova, Bafra ve Gediz gibi verimli ovalar yoğun, Hakkâri ve Menteşe gibi engebeli yerler seyrek nüfusludur; insanlar tünel (Ovit, Zigana), baraj (GAP) ve deniz dolgusu havalimanlarıyla doğayı şekillendirir.

1 EŞLEŞTİRME

Sol sütundaki coğrafi kavramları sağ sütundaki açıklamalarıyla eşleştiriniz.

c 1. Maki	a) İnsanların barınma, ulaşım ve üretim için doğa üzerinde inşa ettiği yapılar
b 2. Bozkır (Step)	b) Karasal iklimde ilkbahar yağışlarıyla yeşerip yaz kuraklığıyla sararan ot örtüsü
d 3. Dağınık yerleşme	c) Akdeniz ikliminde görülen ve her mevsim yeşil kalan kısa boylu çalı topluluğu
a 4. Beşerî çevre	d) Karadeniz'de engebeli arazi ve bol su nedeniyle evlerin birbirinden uzak kurulması

2 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki çevre sınıflandırma panosunda numaralanmış kartlardan hangisinin tamamı insan eliyle oluşturulmuş beşerî çevre unsurlarından meydana gelir?

1. Kart (Beşerî)	2. Kart (Doğal)
Atatürk Barajı · Zigana Tüneli · Köprü	Toros Dağları · Çukurova · Fırat Nehri
3. Kart (Doğal)	**4. Kart (Doğal)**
Van Gölü · Erciyes Dağı · Kızılırmak	Kızılçam · Maki örtüsü · Bafra Ovası

(A) 1. Kart: Atatürk Barajı, Zigana Tüneli ve Osman Gazi Köprüsü
(B) 2. Kart: Toros Dağları, Çukurova Deltası ve Fırat Nehri
(C) 3. Kart: Van Gölü, Erciyes Dağı ve Kızılırmak Akarsuyu
(D) 4. Kart: Kızılçam ormanları, maki bitki örtüsü ve Bafra Ovası

3 BOŞLUK DOLDURMA

Cümlelerdeki boşlukları kutuda verilen uygun kavramlarla tamamlayınız.

GAP · ahşap · toplu · seracılık · dağınık

1. Orman bakımından zengin olan Karadeniz kırsalında geleneksel konut malzemesi **ahşap** olur.
2. Antalya ve Mersin'de kış ılıklığı sayesinde örtü altı tarım yani **seracılık** çok gelişmiştir.
3. Su kaynaklarının az ve arazinin düz olduğu İç Anadolu köylerinde **toplu** yerleşme görülür.
4. Fırat ve Dicle sularını Güneydoğu Anadolu ovalarıyla buluşturan kalkınma projesine **GAP** denir.

4 DOĞRU MU, YANLIŞ MI?

Ülkemizin doğal ve beşerî çevre özellikleriyle ilgili ifadelerden doğru olanlara D, yanlış olanlara Y kutusunu işaretleyiniz.

	D	Y
Türkiye'de batıdan doğuya doğru gidildikçe ortalama yükselti artar, kışlar sertleşir ve tarım ürünlerinin olgunlaşma süresi uzar.	☑	☐
Kırsal kesimde geleneksel konutların yapı malzemesini (ahşap, taş, kerpiç) o yörenin iklimi ve doğal yapısı belirler.	☑	☐
Su kaynaklarının sınırlı ve yeryüzü şekillerinin düz olduğu İç Anadolu köylerinde dağınık yerleşme dokusu yaygındır.	☐	☑
Yatak eğimi fazla olan akarsularımız üzerinde kurulan barajlardan hidroelektrik enerji üretimi ve tarımsal sulamada yararlanılır.	☑	☐
İnsanlar doğal çevrenin sunduğu koşullardan etkilenir ancak teknolojiyle bile doğal çevrede hiçbir değişiklik yapamaz.	☐	☑

5 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki iklim–hayvancılık eşleştirme kartında soru işaretiyle (?) bırakılan, yaz yağışlarıyla yeşeren gür çayırlar sayesinde büyükbaş mera hayvancılığının geliştiği yöremiz hangisidir?

İç Anadolu (Bozkır)	? Yöresi (Yaz Yağışı ve Çayır)	Toroslar (Maki ve Çalı)
Koyun (Küçükbaş)	Sığır (Büyükbaş Mera)	Kıl Keçisi Yetiştiriciliği

(A) Konya Ovası ve Tuz Gölü Çevresi
(B) Erzurum–Kars–Ardahan Platosu
(C) Antalya ve Çukurova Kıyı Kuşağı
(D) Şanlıurfa ve Harran Ovası

6 KISA CEVAP

Görseldeki iki yerleşme modelinde Doğu Karadeniz'de dağınık, İç Anadolu'da ise toplu yerleşme görülmektedir. Bu farklılığa yol açan iki temel doğal çevre unsurunu yazınız.

Doğu Karadeniz: Dağınık Yerleşme	İç Anadolu: Toplu Yerleşme
Arazi çok dağlık ve engebelidir	Arazi geniş ve düzdür (ova · plato)
Su kaynakları her yerde boldur	Su kaynakları sınırlıdır (su etrafında)

Yeryüzü şekillerinin uzanışı (engebeli veya düz arazi) ile su kaynaklarının bolluk durumudur.

7 TABLOYU TAMAMLA

Görseldeki Türkiye iklim bölgeleri panosunu inceleyerek tablodaki boş bırakılan doğal bitki örtüsü, kırsal konut tipi ve tarım ürünü hücrelerini tamamlayınız. İlk satır örnektir.

1. Karadeniz	2. Akdeniz	3. Karasal
Orman · Ahşap ev · Çay ve fındık	Bitki: ? · Taş ev · Ürün: ?	Bozkır · Konut: ? · Buğday ve arpa

İklim Tipi	Doğal Bitki Örtüsü	Kırsal Konut Malzemesi	Başlıca Tarım Ürünü
1. Karadeniz İklimi	Gür Ormanlar	Ahşap (Ağaç)	Çay, fındık, mısır
2. Akdeniz İklimi	**Maki (Kızılçam)**	Taş meskenler	**Zeytin, turunçgiller, muz**
3. Karasal İklim	Bozkır (Step)	**Kerpiç (Toprak)**	Buğday, arpa, şeker pancarı

8 ÇOKTAN SEÇMELİ · DÜŞÜN

Görseldeki yoğun ve seyrek nüfuslu yöreler kartına göre aşağıdaki çıkarımlardan hangisi söylenemez?

Yoğun Nüfuslu Alanlar (Ovalar · Kıyılar)	Seyrek Nüfuslu Alanlar (Engebeli)
Çukurova · Bafra · Gediz · Bursa	**Hakkâri · Tunceli · Menteşe Yöresi**
Tarım, sanayi ve ulaşım çok elverişli	Dağlık ve sarp arazi ulaşımı zorlaştırır

(A) Çukurova, Bafra ve Gediz gibi verimli delta ovaları tarım, sanayi ve ulaşıma elverişli olduğu için yoğun nüfusludur.

(B) Hakkâri ve Tunceli çevresi yüksek, dağlık ve sarp yeryüzü şekillerine sahip olduğundan seyrek nüfusludur.

(C) Muğla (Menteşe Yöresi) elverişli iklime sahip olsa da dağlık ve engebeli yapısı nedeniyle seyrek nüfuslanmıştır.

(D) Ülkemizde yüksek ve engebeli dağlık alanların tamamında sanayi ve ulaşım ovalardan çok daha fazla gelişmiştir.

9 ÇOKTAN SEÇMELİ · DÜŞÜN

Görseldeki sürdürülebilir çevre yönetimi panosunda numaralanmış uygulamalardan hangisi doğal dengeyi koruma anlayışına uygun değildir?

1. Uygulama	Güneş ve rüzgârdan yenilenebilir enerji üretmek
2. Uygulama (!)	**Verimli tarım ovalarına fabrika ve beton siteler yapmak (?)**
3. Uygulama	Eğimli yamaçları ağaçlandırarak erozyonu önlemek
4. Uygulama	Kurak tarlalarda damla sulama ile su tasarrufu yapmak

(A) 1. Uygulama: Güneş ve rüzgâr potansiyeli yüksek yörelerde temiz yenilenebilir enerji santralleri kurmak

(B) 2. Uygulama: Birinci sınıf verimli tarım ovalarını imara açarak üzerlerine fabrika ve beton siteler inşa etmek

(C) 3. Uygulama: Eğimli yamaçlarda erozyonu ve heyelanı önlemek için ağaçlandırma ve teraslama yapmak

(D) 4. Uygulama: Kurak bölgelerde su israfını önlemek amacıyla damla sulama yöntemini yaygınlaştırmak

10 SIRALAMA

Görselde verilen Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) sürecini başlangıçtaki doğal durumdan ortaya çıkan beşerî sonuca doğru 1'den 4'e kadar sıralayınız.

1. Doğal Sorun	2. Beşerî Yatırım	3. Tarımsal Artış	4. Ekonomik Sonuç
Yaz kuraklığı ve susuzluk	Atatürk Barajı ve kanallar	Pamuk ve mısır bolluğu	Fabrikalar ve göçün azalması

3 Kurak ovaların suyla buluşması sonucunda pamuk, mısır ve mercimek gibi tarımsal üretimde büyük artış sağlanması

4 Tarıma dayalı dokuma ve gıda fabrikalarının açılmasıyla bölgede istihdamın artması ve dışarıya göçün azalması

2 Fırat ve Dicle nehirleri üzerinde Atatürk Barajı başta olmak üzere barajlar ve sulama kanallarının inşa edilmesi

1 Güneydoğu Anadolu'daki geniş ve verimli ovalarda şiddetli yaz kuraklığı nedeniyle sulama sorunu yaşanması

11 ÇOKTAN SEÇMELİ

Görseldeki dört eşleştirme kartından hangisinde doğal çevrenin beşerî faaliyetler üzerindeki etkisi yanlış verilmiştir?

1. Rize (Bol Yağış) → Çay tarımının yapılması	2. Uludağ (Kalıcı Kar) → Kış turizminin gelişmesi
3. Çoruh (Yüksek Eğim) → Rafting ve hidroelektrik	4. Konya (Kurak Yaz) (!) → Ormancılık ve balıkçılık (?)

(A) 1. Eşleşme: Rize'de her mevsim bol yağış görülmesi → Çay tarımının yapılması

(B) 2. Eşleşme: Uludağ ve Palandöken'de karın uzun süre kalması → Kış turizminin gelişmesi

(C) 3. Eşleşme: Çoruh Nehri'nin derin vadilerde hızlı akması → Rafting ve enerji üretimi

(D) 4. Eşleşme: Konya Ovası'nda yazların sıcak ve kurak geçmesi → Ormancılık ve balıkçılığın ilk sırada olması

12 ŞİFRELİ KELİME

İpuçlarına karşılık gelen kavramları kutulara yazınız. Numaralı harflerle konut tipini, bitki örtüsünü ve tarım ürünlerini belirleyen temel doğal unsuru bulunuz.

Karasal iklimin etkili olduğu kırsal kesimde topraktan yapılan konut malzemesi — K E R P **İ** Ç

Akdeniz ikliminin kısa boylu, her mevsim yeşil çalımsı bitki örtüsü — M A K **İ**

Dağlık alanlarda tünel, köprü ve viyadüklerle kolaylaştırılan beşerî faaliyet — U L A Ş I M

Bir bölgede doğal olarak yetişen ağaç ve ot topluluğunun oluşturduğu örtü — B **İ** T K **İ**

Her mevsim yağışlı Karadeniz ikliminin gür doğal bitki örtüsü — O R M A N

Turuncu kutulardaki harfler yukarıdan aşağıya:

İKLİM

13 AÇIK UÇLU · DÜŞÜN

Görseldeki "Deniz Dolgusu Havalimanları (Ordu–Giresun, Rize–Artvin)" ve "Ovit–Zigana Tünelleri" projelerinin hangi doğal engeli aşmak için yapıldığını insan–doğa etkileşimi açısından açıklayınız.

Deniz Dolgusu Havalimanları	Dağları Aşan Karayolu Tünelleri
Ordu–Giresun ve Rize–Artvin	**Zigana ve Ovit Tünelleri**
Neden: Kıyıda geniş düz arazi yok!	Neden: Kıyıya paralel sarp dağlar!

Engebeli arazi, düz alan yetersizliği ve zorlu ulaşım koşullarını aşmak için yapılmıştır.